

ІЛЬКОВ Василь Васильович,
професор кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
КРАВЧУТА Дарина Андріївна,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДІЯЛЬНІСТЬ СУДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні питання здійснення правосуддя в умовах воєнного стану набуває все більшого значення. Вторгнення військ держави-агресора на територію України призвело до ухвалення рішень, якими внесені зміни до ряду нормативно-правових актів, у тому числі щодо виконання процесуальних порядків щодо покарання осіб, винних у вчиненні військових злочинів. У свою чергу, зміст статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає, що на території, на якій діє воєнний стан, правосуддя можуть здійснювати лише суди, а безпосереднє скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. Крім того, зміст ст. 10 зазначеного нормативно-правового акту передбачає, що припинення повноважень органів державної влади та інших державних установ, у тому числі судів, в умовах воєнного стану є неприпустимим [1]. Тобто, формально введення воєнного стану не впливає на процес здійснення судочинства в нашій незалежній державі.

Зауважимо, що Президент України підписав Закон України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо додаткового регулювання діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану». Зміст даного Закону дещо вдосконалює кримінально-процесуальне законодавство, яке діє в умовах воєнного стану, а саме: у разі об'єктивної неможливості виконання судом своїх повноважень керівнику відповідного органу прокуратури надаються певні повноваження судді щодо проведення слідчих дій для забезпечення досудового розслідування, продовження його строків і запобіжні заходи у вигляді тримання під вартою за певними положеннями, тісно пов'язаними зі вчиненням військових злочинів, до 30 днів. Зазначені норми діють лише під час дії воєнного стану та лише у випадках, коли суди об'єктивно не можуть виконувати свої повноваження [2].

Крім того, зазначаємо, що Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус судів» щодо зміни підсудності судів». Законом прямо передбачено, що у разі стихійного лиха, військових дій, антитерористичних заходів чи інших виняткових обставин робота суду може бути зупинена з одночасним

визначенням суду, який буду здійснювати правосуддя на території діяльності суду та знаходиться найближче на території до суду, роботу якого призупинено [3]. З огляду на цей закон України, зазначаємо, що на сьогодні визначено перелік судів в різних регіонах України, територіальна підсудність яких змінена у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя в період дії воєнного стану.

Відтак, безпосереднє забезпечення здійснення правосуддя судами та уможливлення реальної доступності до правосуддя, особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану, визначається досить складним багатоаспектним питанням, що само по собі передбачає широкий спектр заходів та засобів, завдяки яким:

1) кожен має не лише реальну можливість звернутися до судових органів, а і дієво скористатися перевагами процедури судового розгляду та отримати належний захист своїх прав;

2) забезпечується реалізація конституційної вимоги щодо сталої системності правового порядку в організації та діяльності органів державної влади, зокрема і судових органів як державних інституцій, наділеними виключними владними повноваженнями у механізмі держави саме у сфері здійснення правосуддя [4, с. 453].

Слід зазначити, що у разі виникнення загрози життю, здоров'ю та безпеці відвідувачів судового засідання (суду), працівників суду та суддів повинно в обов'язковому порядку прийматися рішення відносно тимчасового зупинення здійснення судочинства відповідним судом. У свою чергу справи, визнані невідкладними, розглядатимуться безпосередньо за письмовою згодою всіх учасників судового провадження. Крім того, учасники процесу мають певну можливість клопотати про заочний розгляд справи, про відкладення у зв'язку з бойовими діями чи про розгляд справи в режимі відеоконференції. Відповідні заяви можна надсилати в електронному вигляді на електронну адресу суду або через особистий кабінет у системі «електронний суд», або ж поштою. При цьому слід зазначити, що судові засідання, на яких має розглядатися питання про обрання чи продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, відкладатися не можуть [5].

Також, було прийнято рішення про припинення проведення особистого прийому громадян керівництвом суду та обмежено допуск у судові засідання осіб, які не є учасниками судових засідань. Відповідне рішення було прийнято задля забезпечення безпеки учасників судових процесів і відвідувачів судів на період воєнного стану. Треба враховувати, що у зв'язку із введенням воєнного стану на всю територію України, доцільним є визначити даний факт поважною причиною для поновлення процесуальних строків в окремому провадженні.

Крім того, суд також постановив припинити особистий прийом громадян судовими розпорядниками та обмежити допуск у судові засідання тих осіб, які не являються учасниками судового засідання. Відповідні рішення прийняті для забезпечення безпеки учасників процесу та відвідувачів суду на період дії воєнного стану.

Отже, виходячи із вищевикладеного, можна зробити висновок, що повномасштабне вторгнення росії в Україну та введення воєнного стану на всій території країни не могло не відобразитися на судовому процесі наших судів. Внаслідок таких жахливих подій було вирішено внести зміни до нормативно-правових актів України, зробивши акцент на повноваженнях судової влади та загальне функціонування її діяльності, адже навіть у разі введення воєнного стану конституційне право особи на судовий захист не може бути обмежено.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 р. № 2111-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text>.
3. Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» щодо зміни підсудності судів: Закон України від 03.03.2022 р. № 2112-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2112-20#Text>.
4. Смокович М. І. Здійснення правосуддя в умовах воєнного стану: до питання законодавчих змін. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. С. 450-455.
5. Рекомендації судам першої та апеляційної інстанції на випадок захоплення населеного пункту та/або суду чи безпосередньої загрози його захоплення. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Recomendatsii.pdf.

ІЛЬКОВ Василь Васильович,
професор кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор
ПОПАД'ІНА Марія Валеріївна,
здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АДМІНІСТРАТИВНА ЮРИСДИКЦІЯ

Створення в юридичному процесі можна кваліфікувати як ключову речовину за допомогою системи ансамблю взаємозумовлених процесуальних вчинків. Можна погодитися з тим, що «процес і проведення співвідносяться як повальне і особливе. Створення – частка процесу, процес є сукупність виробництв» [1, с. 120].

Процес – це порядок розгляду справ. У процесі розгляду окремої, певної справи проводиться ансамбль процесуальних вчинків, передбачених законодавством.